

ABONAMENTUL:
Pe un an . 28.— Cor.
Pe jumătate an 14.— „
Pe 3 luni . . . 7.— „
Pe o lună . . . 2.40 „
Pentru România și
străinătate:
Pe un an . 40.— franci.
Telefon
pentru oraș și interurban
Nr. 750.

ROMÂNUL

REDACTIA
și ADMINISTRAȚIA
Strada Zrinyi Nr.1/a

INSERTIUNILE
se primesc la admini-
strație.

Mulțumite publice și Loc
deschis costă girul 20 fil.
Manuscrisurile nu se in-
napoiază.

Cine-s decorații, eroii noștri?

O îndatorire obștească.

Arad, 20 Sept.

Câți dintre Români desinteresați nu-și vor fi pus întrebarea aceasta: cine-s decorații noștri, cum îi cheamă, ce înfățișare au, ce rang, cât de valoroasă-i decorația, care le este satul, ce vrâstă și unde au săvârșit eroismul, cu prețul căror jertfe? Vor fi mulți optimiști cari vor crede că-i ușor lucru să-i cunoaștem, criteriul poate fi găsit fără prea multă sforțare, îl vom fi având noi, ziarele românești. — Nu!

Dacă am lua ca criteriu *numele* decorațiilor citind paginile „Cărții de aur” a armatei austro-ungare, nu putem să nu fim expuși erorii. Sunt Români cu nume ungurești, sârbești — mărturii fidele ale unor anume ere istorice de influență forțată. Dar sunt și străini cu nume cari par a fi românești. Pe paginile Cărții de aur nu se specifică naționalitatea...

Să ne orientăm după *regimente*? Criteriul iarăș nu-l vom găsi, vom da iarăș greș. În timpul operațiilor militare dezvoltate cu mai multă ori mai puțină amploare s'au întâmplat diferite schimbări, transferări dela un regiment la altul, ca pretutindeni, în toate armatele luptătoare.

Și atunci?

Criteriul ultim, singurul adevărat, îl are obștea românească. Eroii decorați au aici acasă, în orașe și sate părinții, neamurile cari au despre ei toate informațiile, ramele iconelor și pereții sunt împodobiți cu fotografiile

lor; aici sunt intelectualii cari desigur sunt desinteresați de soarta tuturor celor plecați din localitatea lor să se boteze cu sânge.

Trebuie să ne cunoaștem cât mai grabnic decorații, să știm câți s'au învrednicit de distincțiile comandamentului suprem al armatei austro-ungare. Câți trăiesc și câți au plătit cu viața eroismul. Și nu-s pușini! Voinicii noștri au știut să se impuie, să exceleze prin aptitudinile ostășești cari au stors admirația celor mai îndărătnici, mai severi, mai rezervați dintre comandanți față de elementul reprezentativ al vigoarei și frumuseții Românilor din monarhie. Și-i știut lucru că-s scump plătite decorațiile.

Este aceasta întâia îndatorire grabnică obștească pentru constituirea unui *Album al decorațiilor români*. N'am vrea să ne poticnim isbindu-ne de indiferentism, de zăboveală, de incapacitatea de a pricepe rostul unui astfel de album!

Alte îndatoriri s'au putut citi în repetite rânduri în presa noastră: de a se trimite *Asociațiunii* fotografiile celor morți în campanie dintre membrii ei ori ale tuturor morților soldăției românești cum a adaus dna *Maria Baiulescu*, pentru un album; de a se constitui statisticele, acele *condice parohiale*, cu numele tuturor celor plecați sub arme, de a purta solitudine față de răniții români, de a stărpi analfabetismul, de a întări situația noastră economică. Peste tot cei de acasă trebuie să joace rolul acelor forțe sociale, cari

întăresc un popor, îi susțin demnitatea națională și-i pregătesc independența economică. împotriva tuturor obstacolelor ce le-ar aduce timpul... Nu-i permis să abdicăm dela rosturile noastre naționale.

Față de cei intrați sub arme și s'au validat, au fost distinși cu decorații ori nu, obștea românească are aceste două îndatoriri față de ei: decorații să-i avem într'un *album*, iar toți eroii într'o *Carte de aur românească*. Cu întâii eroi în mintea unor buni români a răsărit gândul colecționării dovezilor de vitejie, știindu-se prea bine ce *importantă politică* poate avea o colecționare ca aceasta.

„*Românul*” va edita acest Album care nu poate lipsi din casele bunilor Români, intelectuali și țărani. Albumul trebuie scos cât mai grabnic și fiindcă decorații noștri sunt mulți și cunoașterea tuturor este anevoioasă, publicarea lui va necesita mai multe volume. „*Românul*” va edita și *Cartea de aur românească* atunci când vom avea informațiunile sigure, când se vor cunoaște exact contribuțiile de tot felul pe cari Români monarhiei le-au prestat în campania actuală. Cu editarea acestei publicațiuni se va stărui pe larg și credem în chip hotărîtor asupra consecințelor politice ce trebuie să le aibă aceste jertfe.

Pentru publicarea *Albumului decorațiilor români și a Cărții de aur românești* ne adresăm tuturor Românilor de bine să ne dea concursul, informațiile de lipsă:

1. Pentru Albumul decorațiilor români să ni se trimită fotografiile celor decorați, câteva date biografice (satul, vrâsta, regimentul, compania) și o scurtă notă despre istoricul medaliei (ce vitejie a fost răsplătită cu me-

Cântec.*

Când zăresc dușmana ceată
Și-aud pocnetul de pușcă,
Murgul alb și furtunatic
Joacă dârz și frâu-și mușcă.
Joacă dârz și lung nechează,
Numai pintenu-mi așteaptă,
Ca săgeata să mă poarte
Prin dușmani, la luptă dreaptă.

Ca furtuna, ca vârtejul
Se înalță, și pornește,
Și în goana lui turbată
Stavila nu'l mai oprește.
Iară spada-mi strămoșească
Frate bun cu crunta moarte,
Prin a dușmanilor rânduri
Moarte duce, moarte 'mparte.

Murg voinic, tovarăș dulce
Zilelor de voinicie,
De-a fi scris în cartea sorții
Isbâna a noast' să fie,
Să mă duci în sbor sălbatic,
Zornic până la 'mpăratul,
Să fii solul de isbândă,
Să se bucure tot natul.

*) Din volumul ce va ieși de sub tipar: „Din zile de lăle și sânge”.

Dar de-a fi să mor pe-acolo,
Cu copita groapă-mi sapă
Și cu dinții mă aruncă
În întunecoasă groapă.
Solitar apoi te 'ndreaptă...
Spre satul ce'n flori suride,
La căsuța din livadă
Stai, pân poarta-ti vor deschide.

Bistrița .

Emil A. Chiffa.

Alexandru Clura:

In răboiu.

Un volum de schițe.

Scriitorii transilvăneni rămași acasă, luptă și ei, după puterile lor, pentru împlinirea idealurilor mari ale neamului românesc. Unii dintre neobosiți, își scot volumul. Alții se înșirue în armata tăcută a acelor șapte muze ale frumuseții și cu verbul fantastic al duiosiei, varsă pe câmpia tăcută a hârtiei sângele inimei lor... Sunt de admirat eroii aceștia modeste ai epocii în care trăim. Departe de sgomotul lumii, aproape de suferințele soldaților noștri, unii din scriitorii transilvăneni servesc cauza dreaptă a vre-

mei și adună, cu mare jertfă și cu multă abnegațiune florile morții din Galiția...

O, doar atâția din cei mai buni ai noștri zac astăzi tăcuți pentru totdeauna în pământul primitor, atâtea gesturi, atâtea visuri, atâtea priviri și blesteme răcnite s'au stins în noianul uitării și cine să le eternizeze pe aceste dacă nu scriitorul? Sufletul artistului adevărat adună strălucirile lumeste ca o oglindă fermecată și ni le pune înaintea ochilor retușate, dându-le o formă neperitoare și cu cât artistul este mai conștient, cu atât alcătuirea lui este mai sinceră — o poți recunoaște, chiar dacă constituie o serie de fapte barbare.

Am toată simpatia pentru Al. Ciura, că și-a pus dragostea de muncă în serviciul celor suferinzi. Pe alți autori, îi ademenește și acuma lumea biopică, senzuală și lirică a individualității. Cei mai mulți scriitori români — asta fără supărare să fie spus — își octroiază asupra publicului egocentrismul lor și asta, chiar dacă este delicat și perfect, repugnă simțirii noastre comune. Astăzi scriitorul nu mai poate fi un „eu”, căci reprezintă energia celor dispăruți și trebuie să reprezinte cauza celor, ce nu pot reprezenta nici o cauză — astăzi, scriitorul român, nu poate avea alt ideal și țintă decât a fi cronicarul literar al evenimentelor, opera lui trebuie să reprezinte suferințele și durerile neamului nostru și disprețesc pe acel, care caută

Numărul popular pe 1 an 4. cor.

Pretul unui exemplar 10 fileri.

Numărul popular pe 1/2 2 coroane

datia respectivă). Pe plic să se precizeze: „pentru Albumul decorațiilor”.

2. Pentru Cartea de aur românească: orice act de vitejie al soldaților noștri. Îndeosebi solicităm sprijinul ofiterimei noastre care-și va fi făcut desigur carne cu note prețioase. Pe plic să se precizeze iarăși: „pentru Cartea de aur românească”.

Nădăjdum că se va recunoaște importanța acestei inițiative a ziarului „Românul” și așteptăm plini de încredere sosirea materialului prețios.

Situația în Balcani.

Ce zice presa bulgară și cea greacă.

„Echo de Bulgarie” ocupându-se de situația din Balcani, spune că e departe de a fi lămurită. Opinia publică nu mai știe ce să creadă din atâtea șgomote, ce au luat naștere în urma unor măsuri de precauție luate de Unguri la frontiera României. Ziarele de senzație, potrivit obiceiurilor lor inavuabile, au alarmat publicul, iar profetii politici arătau lumii că nu e departe vremea când armatele celor două împărății vor încălca teritoriul român.

Toți uitau însă că Germania și Austro-Ungaria au altceva mai bun de făcut decât a-și crea noi inamici, atunci când nici cu cei vechi n'au sfârșit și că România, unde domnește un Hohenzollern, nu poate fi cu ușurință umilită.

E probabil, ba chiar posibil ca Ungaria să voiască a da a înțelege României, că drumul spre Ardeal e bine păzit; dar dela aceasta și până la a prezice o agresiune austro-germană peste Carpați, e o colosală distanță, e o complexă lipsă de simț politic.

Regretabil este, că chiar unele cabinete ministeriale n'au nici un simț politic, cum e cazul guvernărilor dela Atena și Niș, cari își mențin cu încăpăținare politica lor de negațiune, care e cauza tuturor nenorocirilor din Balcani.

Politica acestor două țări se bate cap în cap: Serbia vrea să dea impresia că a primit nota înțelegerii și e gata a satisface pe Bulgari, Grecia proclamă pe de altă parte existența alianței greco-sârbe, necesitatea de a avea o frontieră comună cu Serbia și guvernul grec se opune ca Doiranul, Ghevgheli și Monastirul să fie cedat Bulgariei.

Cu alte cuvinte, noi Bulgarii înțelegem, ca pentru Iștip, Coceana și Radovici să vărsăm noi valuri de sânge, în timp ce Grecia, să aș-

tepte cu mâinile încrucișate ca Turcul să fie doborât, pentru a-și cere partea sa de pradă, și încă ce parte!

Bulgaria în timpul acesta — după trista experiență din 1913 — va observa toate angajamentele luate, însă nu va primi nici o propunere ce n'ar satisface pe deplin.

Afirmarea menținerii stricte a alianței greco-sârbe e un avertisment de care Bulgaria știe bine a ține seamă.

Să se steargă triste amintiri din 1913 și numai atunci pacea și siguranța sunt posibile în Balcani. Grecii și Sârbii nu pot, ori nu vor să înțeleagă acest adevăr și nu-și dau seama la ce amare pericole se expun menținând situația de până acum.

Deci nu trebuie să ne mirăm de nesiguranța ce domnește în peninsula balcanică”.

„Narodni Prava” organ guvernamental, scrie: „În timp ce o parte din presa sârbo-bulgară continuă a amenința Bulgaria cu alianța sârbo-greacă, o altă parte a inventat știrea că Serbia a făcut Bulgariei toate concesionile și aceasta totuși refuză de a colabora cu înțelegeră.”

Sârbii susțin că ei fac concesionile, iar presa oficioasă greacă e contra tuturor concesionilor, cari nu se fac în interesul Greciei.

Se pare că alianța sârbo-greacă, are drept principal obiect, a intriga în comun contra Bulgariei.

Dela Niș se afirmă că se cedează, iar dela Atena toți strigă într-un glas, că orice concesionie făcută de Sârbi, nu e aprobată de Grecia.

Jocul acesta permite Sârbilor a se scuza și justifica prin tratatul sârbo-grec. Dar nimic nu poate ajuta nici pe Greci, nici pe Sârbi, ceea ce e bulgar, va fi bulgar.”

„Volia” scrie, că după informațiile primite Serbia a refuzat de a face Bulgariei concesionile ce i-au fost cerute de împătrita înțelegere.

Altădată Bulgaria era invinuită de presa rusă că se târguește cu liberatoarea sa; astăzi însă Serbia își bate joc, în mod necinstit, de demnitățile și onoarea protectorilor săi, Ruși.

Totuși presa rusă, n'a calificat niciodată purtarea Sârbilor ca o târguială.

E curios însă, că în momente atât de critice, pentru armata sa, Rusia n'a găsit mijloacele eficace pentru a dejuca intrigile diplomatice ale Serbiei.

Bulgarii vor sta spectatori indiferenți până în momentul în care interesele bulgare vor impune o acțiune energetică. Deodată așteaptă ca înțelegerea să se plictisească ea însăși de intrigile sârbești.

Și Bulgarii au jucat în 1913 rolul ce-l joacă

astăzi Sârbii și se poate ca și aceștia să plictisească, ca și Bulgarii în 1913 greșelile lor.

Ziarul grec „Nea Hellas” scrie: „Antiguvernamentalii nu vor să înțeleagă, că politica dlui Venizelos nu urmărește mijlocul de a alipi Grecia de Germania, ci cum ar putea evita pericolul ce cu adevărat amenință Orientul, pericol ce constă în dominația Germaniei și a aliaților ei, Turcii.”

Dacă Grecia, chiar din motive bine întemeiate ar rupe relațiile cu Serbia, ea ar descușura România și ar face-o să nu se mai gândească la o alianță cu înțelegerea, ba încă ar sili-o să se atașeze puterilor centrale. Grecia menținând deci relațiile sale de alianță cu Serbia nu numai că se expune pericolelor, ci întreține și întărește și mai mult relațiile sale de prietenie cu România.

Mai mult încă, prin alianța sa cu Serbia, Grecia împiedecă pe Bulgari de a se da definitiv de partea Germaniei și a Turciei”.

„Patris”, venizelist: În mijlocul cataclismului universal, Grecia are — înainte de toate — obligațiuni față de ea însăși. Ea trebuie să-și menție ferm situația actuală, urmând realizarea idealurilor sale naționale, când împrejurările vor fi prielnice. Țara are un guvern responsabil, bazat pe o matură experiență a trecutului și pe libera voință a poporului, și bucurându-se de încrederea Coroanei — altfel nu ar fi la putere. Acest guvern și-a fixat de mult programul său politic și așteaptă cu mare încordare și atențiune împrejurările și ocaziile ce se prezintă astăzi, sau cele ce se vor prezenta mâine.

Se impune deci, ca să încetăm de a ne mai emite unele păreri, cari fără a fi cel puțin convingerile unui partid politic, sau măcar reflexul unei ideologii naționale, dau impresia că ar putea exista în Grecia o altă politică în afară de politica greacă”.

Fundațiunea pentru ajutorarea ziaristilor români din Ungaria.

— Darea de seamă generală a Epitropiei administrative asupra anului 1914. —

Darea de seamă, ce ne luăm voie a prezenta în cele următoare și ce obișnuim să publicăm în cadrele anualelor fundațiunii pentru ajutorarea ziaristilor noștri, trebuia să apară îndată după încheierea anului trecut, în primăvara celui prezent. Împrejurările extraordinare prin cari am trecut și trecem încă, împreună cu imposibilitatea funcționării regulate a epitropiei administrative, ni-au făcut cu neputință publicarea la timp a acestei dări de seamă. Credem însă,

și azi formule estetice pentru documentarea savantă a individualității artistice... Nu, dragilor scriitori români, noi astăzi nu avem „personalitatea”, nu ne putem război extra muros, nu putem săcăm esteticismul și nu ne putem ascunde în turnul de fildeș al singurătății înfrigorată, astăzi nu mai putem slăvi ființa aleasă a cutărei femei și nu putem leșina cu madrigaluri parfumate în fața balcoanelor — astăzi, pe umerii noștri purtăm povara istoriei și momentul este atât de sfânt și mare, încât dacă l-am prăda pentru fredonarea sonetelor, am merita bolenii plebeei...

Alexandru Ciura este unul dintre acei puțini, cari nu caută învingeri efemere și nu se lasă pasionat de dorințele intime ale individualității sale, condeiu il dă în mâinile rebegite ale soldatului român, alege subiecte simple din viața entuziastă, ticăloasă și narghelizată a soldatului — ne poartă pe lângă spitaturi și ne arată răniții, ne face să ne înduioșăm de despărțirea a două prieteni, rostește sub pomul de Crăciun vorbiri pentru soldații răniți, și ne duce în valea Zumina, ca să ne înfiorăm de un strigăt din urmă: Alexandru Bogdan... Ciura devine actual, este scriitorul războiului nostru — vorbește despre actualismul românesc. Scriitorul modest, pe care nu l-am văzut afișat prin București și despre care presa reclamei n'a vorbit niciodată, Alexandru Ciura, care deși unul dintre cei mai fecunzi scriitori transilvăneni este și astăzi aproape necunoscut în România,

în loc de a-și prepara nemurirea, cum fac titanii, lângă un șort — în loc să dedice „opere ilustre” „ilustrilor patroni”, își instrună lira (câci, înzadar va protesta, Ciura este poet prin firea nostalgică și excepțional de impulsivă) pentru „cauza dreaptă” a neamului românesc din Ardeal, vorbește de cele 600.000 mii de soldați români, pe cari războiul ni i-a smuls de lângă cămin, ca să prepare adevărata nemurire a elementului românesc — este aceasta o operă solidă? merită aceasta recunoștință, trebuie aceasta susținută în presă? este datoria criticii române să constate.

Nu mă influințează nici un sentiment de milă, față cu situația literară în care se află fecundul scriitor român — și nici nu paradoxez laudele, scriind câteva rânduri despre noua operă a lui Ciura.

Volumul „În războiu” al scriitorului nostru talentat, este o operă matură și scrisă sub influința covârșitoare a războiului. Ciura vede cu ochii unui realist stările actuale. Raționează, dar nu devine banal în sentimentalism, constatând suferințele mari ale neamului nostru. Nu cere lacrimi, dar stropește cu lacrimi mormintele crude ale morților noștri și virtuozii în expunere, simplu, ca un stilist latin, ne spune lucruri pe cari le-am văzut și le simțim mereu. Schițele sale sunt blânde. Nu se revoltă în contra nelegiurii sorței — nu este Tyrteu, dar este totuși forte — și forța lui ne pare simpatice de origină, căci este actuală.

Bine înțeles o critică migăloasă și preten-

țioasă ar putea aduce argumente de contraziere cu dușmul împotriva noului volum al lui A. Ciura. S'ar putea spune că arta adevărată nu poate fi adusă în comparație cu efectul spontan și trecător al actualului literar. Doctrinarii ar putea să-l acuze pe autorul nostru că impasivitatea lui artistică în opera produsă este un defect. Dar realitatea nu poate fi confundată nici de astădată cu aparința — și reaua voință ar însemna o nedreptate la adresa talentului lui Ciura. Volumul: „În războiu” — chiar pentru că se ocupă exclusiv cu războiul și numai cu el — și chiar pentru că nu constituie egocentrismul astăzi destructiv — al unui scriitor, se ridică la înalta valoare a unei opere etice, căci se ocupă de viața acelor multe sute de mii de Români aflători sub drapel, cari astăzi hărăzesc viitorul intelectualității române din Ardeal.

Dar pe lângă aceasta, noul volum al lui Ciura este o prea frumoasă colecție de schițe adevărate, scrise sugestiv și cu rafinamentul, care înșală pentru moment ochii judecătorului preocupat. Să nu uităm că sub simplitatea voită a scriitorului, se ascunde maniera scrierii perfecte — și dacă Al. Ciura a sordinat stilul său, o face, ca să fie la înțelesul tuturor.

A scrie la înțelesul tuturor, despre toți acei, ce se găsec în războiu, iată succesul noului volum al lui A. Ciura. Titani nu s'ar bucura de acest succes modest, dar cum Ciura este scriitor de bun simț și nu reclamagiu, își va afla și de astădată mângăerea în opera alcătuită.

Emil Isac.

că deși întârziată, comunicările și rapoartele ce venim a face în firul ei, vor fi binevenite și vor da dovadă de ordine, pe care am introdus-o și pe care vom să o menținem — sub orice împrejurări — în administrarea averii fundamentale.

Din dările de seamă precedente se știe, că tendința noastră, a Epitropiei administrative a fost, să ne îngrijim a aduna cât mai multe mijloace financiare pe seama fundațiunii, ce ni s'a dat spre chivernisire, pentru — întârită materialicește — să-și poată îndeplini cât mai ușor și mai bine chemarea. Stăruințele noastre în această direcție n'au rămas fără rezultat, căci averea fundațională s'a sporit în anul 1912 cu

Cor. 14.917.51
iar în 1913 cu Cor. 27.742.11
La un loc deci cu Cor. 42.659.66

Rezultatele primilor doi ani din activitatea noastră, ne îndreptățiau la cele mai frumoase prospecte pentru viitor. Tocmai de aceea, în anul 1914, despre care raportăm, am continuat cu propaganda noastră obișnuită, pe care am susținut-o, fără întrerupere, până la declararea războiului european. În acest interval de timp am isbit să adunăm pentru fundațiunea noastră o sumă destul de considerabilă, sumă, care, dacă rămâneau împrejurările normale din trecut, desigur, nu ar fi rămas în urma celor adunate în anii precedenți.

Peste tot am adunat — în cursul anului trecut —

Cor. 13.823.37 și anume:	
1. Din dividende și dobânzi	Cor. 4127.57
2. Din răscumpărarea felicitărilor de anul nou 1914	3637.28
3. Din donația pentru fondul Ioan Russu-Șirianul	1400.—
4. Din sumele adunate de redacțiile ziarelor noastre	1221.89
5. Din diverse contribuiri	1094.08
6. Din adaose de abon. și insert.	814.55
7. Din donațiile unor anonimi	858.—
8. Din contribuiriile băncilor	670.—

La un loc 13.823.37
sumă din care subtrăgându ajutoarele și
spesele administrative de 1448.48
rezultă o augmentare curată de 12.374.89

Cu privire la singuraticile poziții cu cari s'a sporit averea fundațională, observăm:

1. Dividendele și dobânzile, cari în bilanțul precedent au figurat cu cor. 2733.12, au crescut la cor. 4127.57, arătând deci un spor de venit de cor. 1594.45 față de anul anterior;

2. Sumele încasate din răscumpărarea felicitărilor de anul nou, în 1914, au fost de cor. 3637.28, față de cor. 1546.50 din anul premergător. Și la aceste poziții deci se arată un plus de cor. 1990.78;

3. Pentru un nou fond, despre care vom aminti și în cele de mai jos, am primit cor. 1400.—;

4. Redacțiile ziarelor noastre, special „Românul”, „Gazeta Transilvaniei” și „Drapelul” — prin propaganda lor neobosită — ni-au mijlocit donațiuni dela publicul lor cetitor la diverse ocazii, de cor. 1221.89;

5. Din diferite prilejuri, petreceri, producțiuni, serate, cununii, aniversări, etc. am primit cor. 1094.08;

6. La reînnoirea abonamentelor ni s'a trimes prin redacțiile ziarelor „Gazeta Transilvaniei”, „Libertatea”, „Drapelul” și „Revista Economică” din suprataxe de abonamente respective de insertiuni suma de cor. 814.55;

7. Trei anonimi au contribuit cu cor. 858, și — în fine;

8. Bănele noastre ne-au dat și în anul trecut cor. 670. — La aceste din urmă observăm, că — cu contribuiriile lor din cei doi ani anteriori — au dat fundațiunii noastre un capital curat de cor. 5762.44.

Față cu evenimentele fundațiunii de cor. 13.823.37, în anul trecut, am avut și unele sarcini de suportat prin aceea că am acordat ajutoare la unii ziaristi lipsiți, în sumă de cor. 1200 și am plătit ca cheltuieli de administrație (porto, copist și spese de drum) cor. 248.48. La un loc deci am avut de suportat sarcini de cor. 1448.48, sumă care, natural, se micsorează veniturile totale, rămânând un capital curat de augmentare de cor. 12.374.89. Cu acest nou capital averea totală a fundațiunii se urcă la suma de cor. 80.505.25.

Trecând după acestea la fondurile administrate în cadrele fundațiunii, raportăm:

1. Fondul Dr. Ioan Mihu a crescut dela cor. 27.926.16 la cor. 29.236.75;
2. Fondul contrib. diverse dela cor. 21.310.40 la cor. 24.159.65;
3. Fondul Anton Mocsonyi de Foen dela cor. 10.000.— la cor. 10.700.—.

4. Fondul Elefteră și Dr. T. Mihali dela cor. 5000 la cor. 5341.60 și în rine

5. Fondul Dr. A. Mureșianu a crescut dela cor. 3033.80 la cor. 4130.85.

Ca fonduri noi s'au activat în cursul anului trecut:

1. Fondul felicitărilor răscumpărate, care s'a format din sumele încuse sub acest titlu în 1913 și 1914, total cor. 5536.40 și care se va augmenta și în viitor pe aceeaș cale. Fondul acesta s'a inițiat la dorința mai multor binevoitori ai fundațiunii ziaristilor și ca o dovadă de condescendență față de toți aceia, cari în trecut și în viitor, vor răscumpăra obișnuitele felicitări în favorul ziaristilor noștri, și

2. Fondul Ioan Russu-Șirianul, format din o sumă de cor. 1400 primită din prilejul desvălirii bustului dela Știa al cunoscutului și mult apreciatului nostru ziarist și publicist. La ocazie potrivită se va face apel la cunoscutii și amicii regretatului Russu-Șirianul, să augmenteze acest fond.

Pe privește viitorul, avem puțin de zis. Până la restabilirea relațiilor normale în patria noastră, până vom putea relua deci activitatea noastră din trecut, apelăm la publicul român să nu întrelase a contribui cu obolul său, după putință, la augmentarea continuă a fundațiunii ziaristilor români. Sumele ce s'ar dona rugăm să se trimeată sau la adresa secretarului sau la aceea a băncii „Ardeleana”, din Orăștie, Sibiu, la 1 Septembrie 1915.

Epitropia administrativă:
Ioan I. Lăpădatu m. p.,
secretar.

Cetind un necrolog...

Cetim în „Mișcarea” din Iași:

O durere neașteptată a rănit adânc inima celui mai duios dintre cântăreții neamului nostru, — poetul **Gheorghe Coșbuc**: un groaznic accident de automobil a răpus pe fiul său, **Alexandru** dus în excursiune prin ținutul Gorjului.

Faptul tragic a fost relatat prin ziare în toate anăunțimile, și el a impresionat pe toți aceia cari l-au cetit. Mulți s'au gândit, în primul moment, la autorul „Baladelor și Idilelor”, care, între prieteni intimi, își povestea adesea dragostea ce o avea pentru copilul său.

Aici, la Iași, într'un superb amurg de vară, l-am auzit și eu pe poet povestind multe din năsbățiile ce i le făcea copilul — pe atunci un nițel — și am putut vedea cum în ochii săi, ai lui Gheorghe Coșbuc, strălucea acea nețărnurită dragoste părintească dublată de vibrarea unui temperament de artist.

Micuțul acela care făcea deliciul poetului, și tânărul de azi în care părinții își puneau atâtă nădejde, nu mai este. Infiorătorul său sfârșit a fost anunțat prin următorul necrolog, de către poet și tovarăsa de viață, dna **Elena Coșbuc**:

„Mama sa Elena și tatăl său George, cu durere vestesc pe cei ce au iubit ori au cunoscut pe fiul lor Alexandru Coșbuc, că lângă Târgu-Jiu, Mercuri 29 August, a murit de o groaznică moarte într'un accident de automobil.

Adus în București va fi îngropat în cimitirul Șerban Vodă la orele 3 p. m. Duminecă 30 August, în ziua aceluși sfânt al cărui nume i-a purtat sârmanul în zilele vieții sale, care atât de seurtă i-a fost măsurată.

Aducă-și cu drag aminte de fiul nostru toți aceia cărora le-a făcut vreodată vre-o plăcere ori vre-o bucurie, de bunătatea inimii sale și cu dragă-lășenia sufletului său cel neconținut vesel’.

Așa a anunțat poetul moartea fulgerătoare a fiului său drag. În durerea covârșitoare care i-a cuprins sufletul, poetul și-a păstrat întreaga bunătate a inimii cu care a adus la cunoștință moartea fiului său, înhumat eri în ziua onomasticeii sale...

Simți par'că din cetirea acestei impresioante înștiințări toată jalea părintească, iar în minte îți reînvie și mai puternic finalul filosofic din „Moartea lui Fulger”:

Nu cerceta aceste legi
Că ești nebun când le ntelegi!
Din codru rupi o rămurea
Ce i pasă codrului de ea:
Ce-i pasă unei lumi întregi
De moartea mea!

Arald.

Correspondență din Bulgaria.

România face propunerii Bulgariei? — Situația în Bulgaria. — Demisia prințului Trubetzkoi. — Serbia e neînduplecată. — Ce se spune la Sofia despre România. — Apelul opoziției bulgare. — Arestarea autorului. — Manifestul țarului anunțând anexarea noilor teritorii.

— *Correspondență specială.* —

Ziarele scriu că în fine România ar fi făcut propunerii Bulgariei pentru acord comun. Unele spun că propune ca convorbirile să se facă pe baza protocolului dela Petrograd. Guvernul bulgar nu ar fi răspuns încă.

Iată ce scrie în privința asta „Balkanska Posta”: „Azi avem teme de a afirma că România se încearcă a stabili o înțelegere, pentru un atac comun din partea Serbiei, României și Bulgariei contra puterilor centrale.

În cercurile competente se socotește, că aceste încercări, române, cari au mai curând ca scop de a îndepărta un eventual atac în contra Serbiei și României, sunt din capul locului condamnate la insucces”.

După declarațiile unui ministru, guvernul bulgar urmărește cu cea mai mare atenție desvoltarea raporturilor din România și statele centrale. Guvernul bulgar nu a determinat cantonamentul în care va sta Bulgaria, în cazul unui conflict armat între România și puterile centrale cu atât mai mult, că șansele pentru o înțelegere între amândouă părțile sunt încă destul de însemnate.

Părerea dominantă e că România va satisface cererile puterilor centrale. Dacă, însă, conflictul va izbucni Bulgaria va urma acea politică pe care guvernul o va găsi mai corespunzătoare cu cauza uniunii naționale.

D. Radoslavoff a declarat că situația Bulgariei e atât de bună, cum nu a fost niciodată dela începutul războiului general. Ministrul a mai declarat că guvernul e pe cale de a asigura uniunea poporului bulgar și că pentru acest scop guvernul e hotărât să întrebuinteze toate mijloacele.

În cercurile diplomatice de aici se afirmă, că prințul **Trubetzkoi** și-a dat din nou demisia, din cauza desăvârșitei neînduplecări a Serbiei.

„Balkanski Currier”, ziar de curând apărut scrie următoarele: „Aflăm din isvor diplomatic că: raporturile dintre România și puterile centrale au ajuns la un moment critic.

Acum în urmă guvernul german a dat o notă în care

insistă a semenea ca România să îndeplinească angajamentele luate de a procura benzină și alte articole trebuincioase în suma de 200 milioane lei. Se cere iar ca România să permită transitarea vagoanelor încărcate cu munițiuni, destinate armatei turcești.

Zilele acestea se svonește încotimuu, că dnii **Marghiloman** și **Carp** vor compune noul cabinet.

Comanduirea pieței a confiscat apelul care se colporta printre orășeni, cu invitația de a-l subscrie. Acest apel susține hotărârea șefilor opoziției cari cer un cabinet compus din toate partidele pentru evitarea politicii de aventuri. Acești șefi cer, în același timp, desființarea cenzurei și a stărei de asediu.

Autorul apelului, profesorul **Kristell**, a fost arestat. Pe exemplarul găsit asupra lui erau iscăliți un număr de profesori universitari, generali în rezervă, avocați, poeți, literați, foști primari ai capitalei, medici, bancheri, comercianți, etc.

Se vestește că zilele acestea va apare un manifest semnat de țar și de miniștri, care va anunța țării anexarea teritoriilor cedate acum de Turci.

St.

A apărut:

„Sărbătoarea Morții”

(1914/15)

:: :: Versuri, de A. Cotruș :: ::

Se poate comanda dela librăriile: „Concordia” din Arad, „Librăria Diecezană” din Arad, librăria „Minerva” din Lugoj, la Librăria Arhidiecezană din Blaj și la „Librăria Ciurcudin Brașov. — Prețul cor. 1.50 plus 10 fil. porto postal. :: ::

Mișcări de trupe române.

Un articol al dlui general Crăinceanu.

In legătură cu comunicatul oficioaselor guvernului român desmintând știrile bulgare despre mișcări de trupe române, d. general Crăinceanu face următoarele observații în „Universul” sub titlul „Acoperirea fruntarilor noastre” într-un articol prim publicat din nr. dela 2 Septembrie st. v.:

„Publicul trebuie să fie bine informat și luminat, pentruca să nu judece greșit, mai ales măsurile militare pe cari le vede cu ochii.

Din momentul ce o țară vecină la fruntarie pare a intra în războiu, sau, cel mai târziu, când ea a intrat deja în războiu cu o putere oarecare, statele învecinate au dreptul și datoria să se acopere la fruntarii cu trupe de acoperire.

Trupele de acoperire trebuie de odată, dela început, în complectul lor și mobilizate, să se găsească la fruntarie. Aceasta, în scopul ca să nu avem surprinderi.

Uneori trupele de acoperire, în parte sau în total, se află la garnizoanele dela fruntarie chiar din timp de pace cum este cazul fruntariei de est a Franței, dinspre Germania.

În principiu, trupele de acoperire sunt, cel puțin în parte, destinate în special cu această misiune, pentru ca, de o parte ele să fie pregătite în consecință, iar de alta, să nu strice organizarea și ordinea de bătaie a armatei la mobilizare și, prin urmare, chiar operațiunile de războiu.

Trupele de acoperire nu se desfășură dela început, ele nu fac paza propriu zisă și activă în cordon: ele se țin potrivit apropiate de fruntarie și se așază în garnizoane bune și bine alese. Toate acestea, în scopul de a se asigura cerințele militare, liniștea și bunul traiu al trupelor, evitându-se oboseala și consumarea forțelor.

Aceste științe intră în cadrul statmajorului armatei, și el are dreptul exclusiv de a le aplica în mod riguros cu prevedere și la timp”.

Războiul.

Telegrame oficiale.

Biroul telegrafic ungar ne trimite spre publicare următoarele telegrame oficiale:

Budapesta, 18 Septembrie. — Se comunică dela cartierul principal:

Pe frontul rusesc: În Galiția orientală, ofensiva rusescă s'a prăbușit dealungul Strypei. Dușmanul a părăsit ieri teatrul luptelor din zilele din urmă și s'a retras la Siret. Muniția părăsită și alte semne arată că Rușii s'au retras în goană cu o mare înțeleasă. S'a constatat, că Rușii au suferit în fața pozițiilor noastre pierderi grave.

Dealungul Ikwei situația e neschimbată. În regiunea cetăților din Wolhinia luptele au continuat împotriva forțelor rusești în număr covârșitor. Am respins numeroase atacuri. Azi am retras unele părți din frontul nostru, spre apus, în pozițiuni construite prealabil.

În Litvania trupele noastre au forțat împreună cu aliații noștri trecerea pe țărmul nordic al râului.

Pe frontul italian: În fața pozițiilor noastre din Tirol și Carintia (la sud de Schludersbach) Italienii au fost siliți să-și retragă frontul în urma incendiilor de păduri. La Flitsch dușmanul suferind cele mai grave pierderi, continuă cu eforturile sale de a se apropia de fortificațiunile noastre. Repetițiile atacuri ale Italienilor îndreptate împotriva pozițiilor de pe coasta vestică a munților Ravelnik și Javorcek, s'au prăbușit. Afirmăm, cuprinsă în comunicatul oficial italian din 16 Septembrie, că noi am folosi bombe cu acid cianic, de sine se înțelege că e o invenție răutăcioasă.

Berlin, 18 Septembrie. — Se comunică dela marele cartier principal:

Pe frontul occidental: Aviatorii noștri au atacat vasele dușmane, cari s'au arătat la Dunkerque. Au nimerit un distrugător de mine. Situația pe front nu s'a schimbat. Francezii au încercat zadarnic ca să recucerească partea de tranșee care au pierdut-o la Perthes.

Pe frontul oriental: Grupul mareșalului Hindenburg: La Schlock am respins atacurile dușmane. Împotriva capului de pod dela Dünaburg continuăm atacul. Am cucerit unele părți din pozițiunile înaintate ale dușmanului. La Vilna, trupele noastre înaintază. Intre Villa și Niemen am rupt frontul dușman în diferite puncte. Dușmanul se retrage începând de azi dimineață. Am capturat 26 ofițeri și 5380 soldați și 16 mitraliere.

Aripa dreaptă și grupul prințului-mareșal Leopold de Bavaria: Am transportat peste Szczara forțe mari. Dușmanul începe să se retragă.

Grupul mareșalului Mackensen: În regiunea Teleschany-Logischin și la sud de Pinsk l'am împins mai îndărăpt pe dușman. În cursul urmăririi spre Pinsk am făcut prizonieri 21 ofițeri, 2500 soldați și am cucerit 9 mitraliere.

Pe frontul sudoriental: Rușii au început să se retragă în fața trupelor germane.

Prada de războiu ce am făcut-o la Nowogrogelewsk, conform inventarului încheiat acum, se urcă la 1540 tunuri, 23.219 puști, 103 mitraliere, 160.000 muniție artilleristică de pușcat și 7 milioane 900 mil cartușe de pușcă. Numărul tunurilor capturate la Kowno se urcă la 301.

Constantinopol, 18 Septembrie. — Se comunică dela cartierul principal:

Pe frontul Dardanelelor: Situația nu s'a schimbat. Detașamentele de recunoaștere trimise în diferite direcțiuni îl neliniștesc pe dușman cu fiecare prilej și se întorc dela atacurile lor, prin cari surprind pe dușman, încărcate cu pradă de războiu. Artileria noastră a puscat cu eficacitate asupra dușmanului, care tindea să-și sape tranșee: focul artileriei noastre a resfirat în mai multe rânduri aceste trupe dușmane. În regiunea Sedlbahr, artileria noastră a provocat în 16 Septembrie, la aripa stângă, lângă un svărlitor de mine, o mare explozie. O parte a flotei noastre a bombardat cu succes un far pe peninsula Krim, precum și o fabrică. Dușmanul a răspuns cu foc de pușcă și artilerie, dar n'a pricinuit pagubă vaselor. Tot în această regiune, de partea sudică a peninsulei vasele noastre au scufundat 4 vapoare rusești încărcate.

Pe frontul Irak: În regiunea Kalet ul Nedjum, în noaptea spre 12 Septembrie, voluntarii noștri au întreprins un atac de surprindere împotriva unei tabere dușmane, pricinuindu-i mari pierderi dușmanului și a

făcut multă pradă de războiu. În ziua următoare au dat un nou atac împotriva aceleiași tabere, alungându-l pe dușman, care a lăsat în urma sa 100 morți. În 16 Septembrie am silit un avion dușman să coboare la nord de Korna, pe pilot și însoțitor i-am făcut prizonieri. Aparatul l'am reparat și acum îl întrebuițăm. Pe celelalte fronturi nici o schimbare.

Budapesta, 19 Septembrie. — Se comunică dela cartierul principal:

Pe frontul rusesc: În Galiția orientală a fost ieri liniște. Dușmanul a bombardat mai intensiv frontul nostru dealungul Ikwei. În regiunea cetăților din Wolhinia am ocupat noi pozițiuni, fără ca să fim conturbați de dușman. În Litvania îl urmărește pe dușmanul care se retrage, forțele ces. și reg., cari înaintază între armatele germane.

Pe frontul italian: Artileria grea italiană a deschis ieri iarăși un viu foc împotriva fortificațiilor noastre de pe Vielgereuth și Lafraun, dealtcum la granița Tirolului și Carintiei situația nu s'a schimbat. Atacul îndreptat împotriva regiunii Flitsch, care l'a costat pe dușman singur numai în bazinul văii peste 1000 oameni, a dat greș. Azi dimineață dușmanul a evacuat pozițiunile cele mai înaintate. În regiunea Vrsic, dușmanul a încercat să asalteze sub scutul ceții de seară una dintre pozițiunile noastre înaintate, dar întreprinderea a dat greș. Spre miezul nopții trupele noastre au aruncat în aer zidul clădit din saci cu nisip de către Italieni, împreună cu soldații ce se ascundeau după acest zid. În sectorul sudvestic al platoului carstic Doberdo am aruncat în aer în noaptea trecută tranșee înamice.

Berlin, 19 Septembrie. — Se anunță dela marele cartier principal:

Pe frontul occidental: La sudost de Bray pe Somme a reușit să executăm explozii întinse într-o pozițiune dușmană și la spatele ei. În lupta favorabilă ce a urmat după explozie, Francezii au suferit considerabile pierderi sângeroase. Am făcut prizonieri câțiva Francezi. La vest de Argonne am împrăștiat cu focul artileriei noastre, pricinuindu-i grave pierderi, un detașament francez ce săpa tranșee. Canonada intensivă a continuat în mare parte a frontului.

Pe frontul oriental: Grupul mareșalului Hindenburg: Atacul de ocire întreprins împotriva Vilnei de către armata colonel-generalului Eichhorn a avut succes deplin. Aripa stângă a ajuns la Noderyno, Smorgon și Wornlany. Încercările dușmanului de a ne frânge liniile cu forțe considerabile concentrate în grabă în direcția spre Michaliski a dat deplin greș. Operațiunea de invăzire ce progresa cu o putere irezistibilă și în același timp atacul puternic întreprins împotriva frontului dușman de către armatele generalilor Scholtz și Gallwitz, l'au constrins pe dușman, începând de ieri, să se retragă repede pe întreaga linie. Vilna foarte întărită a ajuns în stăpânirea noastră. Pe dușman îl urmărim pe întreg frontul.

Grupul prințului-mareșal Leopold de Bavaria: Și acest grup îl urmărește pe dușmanul în retragere. Grupul a ajuns la linia Medradovice-Dowonoje-Dobromyl. Ariergardele dușmanului le-am respins.

Grupul mareșalului Mackensen: La nord de Pinsk am ajuns la Aswilița, la sud de oraș am trecut peste Strumen.

Pe frontul sudoriental: Situația nu s'a schimbat. (Notă. Bray se găsește lângă Somme, la 7 klm. spre sud dela Albert).

Berlin, 19 Septembrie. — Se comunică dela marele cartier german:

După rapoartele ziarelor, Balfour a spus în camera deputaților englezi că Londra e oraș nefortificat, cum toți o știu aceasta și de sigur o știu și Germanii și în consecință în baza normelor strategiei civilizate nu e permis să se întreprindă atacuri aeriene împotriva lui.

Cum nu e un secret nici pentru ministrul Balfour faptul că Londra e fortificată cu întărituri permanente și și mai multe fortificații de câmp, avem de a face deci cu pervertire conștie a stării faptice. Afară de aceasta ministrul a uitat să spună că arătându-se dirigeabilele germane deasupra Londrei, totdeauna Englezii au deschis mai întâi focul. A mai uitat să spună, mai departe faptul foarte important pentru judecarea stării faptice, că avioanele aliaților au întreprins în repetite rânduri atacuri împotriva localităților deschise și cari se găsesc departe de teatrul operațiilor și au atacat chiar și pe călătorii pașnici a trenurilor personale, cari nu se puteau apăra.

Sistarea circulațiunii pe căile ferate române.

București. — O telegramă a direcției generale a C. F. R., adresată tuturor inspecțiilor de mișcare din țară, le pune în vedere să suspende, până la noul ordin, toate încărcările de cereale în vagoane românești pentru toate punctele de frontieră și anume: Burdujeni, Palanca, Predeal și Călneni.

Incărcări de mărfuri se fac numai la Glurglu-Ramadan și numai de mărfuri bulgare, cari, după cum se știe, se încarcă în vagoane străine pentru Germania.

Motivul acestei suspendări este numărul mare de vagoane încărcate și cari împiedecă circulația prin diferitele gări din țară.

Succesorul ambasadorului Dr. Constantin Dumba.

Rotterdam. — Agenția „Reuter” publică următoarea informație primită din Washington: Ambasadorul Statelor-Unite la Viena a predat ministrului de externe austro-ungar nota Americii, în care se cere ca ambasadorul Dr. Dumba să fie rechemat din postul său. La primirea acestei note baronul Burian a declarat, că Dr. Dumba va fi rechemat la Viena și după o consfătuire cu dânsul, chestia se va rezolva în mod definitiv.

În cercurile diplomatice din Viena se crede, că în urma stărilor politice grave din momentul de față, nici nu se va aștepta sosirea lui Dr. Dumba, ci se va trimite în locul lui pe *Kajetan Mérey*, fost până în timpul din urmă ambasador al monarhiei în Italia.

Quadrupla înțelegere face noul demersuri la Niș.

Sofia. — Se comunică oficial din Niș, că reprezentanții quadruplei înțelegeri de acolo, au făcut erii noi demersuri pe lângă guvernul sârb, pentru a ceda pretențiunilor Bulgariei.

Guvernul, ca și poporul sârb, continuă însă să fie adversar hotărât, al satisfacerii cerințelor quadruplei înțelegeri.

Cărentul contra Rusiei — considerată ca promotoarele a noului demers — în rândurile armatei sârbești, ia din ce în ce proporții mai mari, întreaga ofițerie condamnând presiunile ce se fac de quadrupla înțelegere la Niș, în favoarea Bulgariei.

INFORMAȚIUNI.

Arad, 20 Septembrie 1915.

Un poet-erou: Charles Peguy.

Ziarul parisian „Le Temps” povestește diferite anecdote din viața poetului *Charles Peguy*, care a murit ca sublocotenent în luptele teribile din Champagne. *Charles Peguy* a concurat la premiul „*Robichon*”. Acest premiu e de 4000 franci și a fost înființat în anul 1860 de un maior dela cavalerie, pentru a se acorda în fiecare an acelei persoane, care prin știința, arta ori literatura sa s'a distins în departamentul Loiret.

Consiliul general al departamentului are misiunea de a distribui premiul. *Peguy* e de origine din departamentul Loiret, din capitala acestuia. El a concurat la premiul acesta, nu însă pe vremea debutului, ci înainte de izbucnirea războiului, când era de vre-o 40 ani și și publicase dela toate operile, cari i-au făcut renume în Franța și străinătate. Desigur *Peguy* nu aștepta dela premiul acesta nici glorie, nici reclamă. Totuși cei 4000 franci ar fi curmat pe-o vreme mizeria și grijiile, de cari *Peguy* a avut prea multă parte în viața lui de literat.

Poetul a făcut ce un poet poate face într'un asemenea caz. S'a lăsat să fie recomandat și era atât de modest și de supus, cum numai se putea dori. Și-a luat un protector care era mai cu trecere în Orleans, care nu-i împărțase vederile lui politice, dar care se simțea foarte onorat de-a putea proteja pe un poet renumit și pe lângă asta compatriot, al lui. Această persoană cu trecere era deputatul radical din Orleans. Cu toate acestea ostenele lui au fost zadarnice.

Premiul nu i s'a acordat bietului *Charles Peguy*. Cei mai mulți consilieri generali din Loiret nu-l cunoșteau și nici nu voiau să-l cunoască. *Peguy* era tocmai „profetul în țara lui”, mai puțin cunoscut și mai puțin prețuit în orașul natal, în departamentul lui, decât în uriașul Paris. Revista literară bilunară, redactată de *Peguy*, n'avea mai mult de patru abonenți în Orleans.

Opera de căpetenie a lui *Peguy* pentru care ar fi trebuit să primească premiul de 10.000 franci al Academiei din Paris e „*Misterul binetuceri Jeanei d'Arc*”.

Episcopul orașului Orleans, care pe *Jeana d'Arc* și pe *Peguy* îi număra printre credincioșii săi și a cărui viață era animată de activitatea fecioarei *Jeana*, după propria-i mărturisire n'a citit niciodată opera compatriotului său. În Orleans este o singură bibliotecă unde se află cărțile lui *Peguy*.

E de notat că *Peguy* era radical înfocat pe vremea afacerii Dreyfus.

Peguy care a muncit toată viața în mizerie, n'a avut nici după moarte noroc.

Academia Franceză, a avut ideea de a distribui toate premiile de cari dispune, scriitorilor căzuți în luptă pentru Franța. Acest gest l'a făcut pentru a cinste memoria lor și pentru a veni în ajutorul familiilor lor ajunse în mizerie. Se zice că până acum ar fi căzut în războiu mai mult ca 100 scriitori francezi, al căror nume e cunoscut. Lui *Peguy* însă, nici de astădată Academia Franceză nu i-a votat marele premiu, ci i-a votat altul tot de 10.000 lei, astfel că văduva și copiii lui nu pierd nimic, deși acest premiu n'are aceeași valoare morală și literară.

— Măne, Marti, fiind sărbătoare — Naș. Născ. de Dzeu — numărul viitor al ziarului nostru va apare Mercuri seara.

Medic militar român distins. Maj. Sa a conferit medicului de regiment *Dr. Ioan Moldovan*, comandantul spitalului de rezervă mobil 3/7 din Bpesta *crucea de cav. al ord. Franz Josef*. Precum știm, acest distins medic român a mai fost decorat până acum pentru serviciile sale emnente pe câmpul de luptă cu diferite prilejuri de M. Sa monarhul și de împăratul *Wilhelm*.

Știri din România. D. comandor *Grațoski*, ajutorantul M. S. reginei *Elisaveta*, a plecat la Curtea de Argeș spre a lua măsurile cuvenite, în vederea parastasului ce se va oficia la 27 Septembrie v. cu ocazia aniversării unui an dela moartea regelui *Carol*.

Vor participa la acest parastas întreaga familie regală, miniștrii, corpul diplomatic, precum și toate autoritățile superioare din țară.

— Intre guvernul român și cel italian au loc tratative pentru a se libera furniturile comandate în Italia de către administrația poștelor și telegrafului român, și a căror plată a fost încă de acum câteva luni făcută.

— D. *Sebastian Greceanu*, consul general al României la *Ismail*, și d. *A. Condoratu*, atașat de legație al României la *Niș*, sunt în trecere spre *București*.

— A apărut în Editura „*Librăriei Școalelor*” C. Sfetea, *București*: „*Ilderim*” poveste în umbră și lumină de *Maria, regina României*.

— D. *Burileanu* interpret la legația română din *Roma* a fost chemat în administrația centrală a ministerului.

Decorați. D. *Iosif Andrica*, învățător român în *Zam*, care își face de prezent datoria față de patrie pe câmpul de războiu, în rangul de sublocotenent în rezervă, a fost decorat pentru ținuta lui eroică în fața dușmanului, cu *Signum laudis*’.

— Subofițerul de intendență *Ioan Florea* a fost decorat pentru ținuta sa în fața dușmanului cu „*Crucea de argint cu coroană pe panglica de vitejie*”.

Dăruire. D. *Al. Chicinașiu*, sublocotenent, Feldpost 308 a trimis la administrația noastră suma de 5 cor. ca ajutor pentru orfanii celor căzuți pe câmpul de onoare.

Mari mulțumiri!

GENERALUL CRĂINICEANU, DIRECTORUL POLITIC AL ZIARULUI „UNIVERSUL”. Confratele *L'Independance Roumaine*, oficiosul guvernului român, dela 17 Sept. salută angajarea ilustrului general *Crăiniceanu* ca director politic al ziarului „*Universul*” în următorii termeni:

Generalul *Crăiniceanu* este o personalitate prea cunoscută pentru a mai încerca pentru cetitorii noștri să-i facem portretul. Sunt cunoscute strălucita carieră militară și importantele servicii ce le-a făcut armatei ca șef de stat major general și ministru de războiu. Însă pe lângă calitățile profesionale este înzestrat cu o facultate a cugetării și de expresiune cari lămuresc desăvârșit problemele militare, privitye dint'un înalt punct de vedere și tratate cu vederile largi ale unei culturi vaste și aprofundate. Generalul *Crăiniceanu* este un specialist înzestrat cu un intelect în toată forța acestui cuvânt, și calitățile sale sunt ajutate de un foarte viguros talent de scriitor: considerația aceasta a îndemnat Academia să-l distingă numărându-l printre membrii săi. Cronicile sale militare sunt atât de clare, atât de vii, studiile sale sunt însulețite de un patriotism foarte sincer, foarte vibrant.

Ca cronicar militar generalul *Crăiniceanu* face publicațiilor la cari colaborează dovada unei științe

și a unui talent de primul ordin, ca director al celui mai mare ziar popular al nostru.

În Franța, în fruntea unuia din organele cele mai populare ale pressei franceze, este ofițerul de stat major *Ch. Humbert*.

Inmormântarea unui erou rus în Arad. Ieri, Duminică, a avut loc în Arad inmormântarea locotenentului rus *Victor Malkievici* din regimentul 17 de ulani. La impozanta inmormântare a eroului rus a luat parte un public foarte numeros din localitate. Cosciugul a fost petrecut de vre-o 40 de prizonieri ruși, un pluton de onoare și delegația corpului ofițerilor noștri din garnizoana locală. Onorurile militare au fost date de un pluton de soldați din regimentul 33 de infanterie din Arad.

Un falmos escroc — bun patriot. O ispravă delicioasă a făcut un escroc parizian, al cărui patriotism i-a dat ocazia binevenită nu numai de a păgubi, ci de a da o lecție patriotică celui escrocat. Un domn *Lepetit-Verroulet*, mic funcționar în pensiune, care trăia în cartierul *Batignolles* din Paris, a fost de curând victima unor escroci cari i-au furat economiile în suma de 2000 franci, ce-i păstra în aur fascinant. Până aici nu e nimic deosebit.

Noutatea cazului e că victima primi a doua zi următoarea scrisoare: „Domnul meu! Un patriot indignat îți adresează această scrisoare. Într'un moment, când patria are atâta nevoie de aur, dta ai nerușinarea de a ascunde în locuința dtale 100 piese de aur á 20 fr. Ceea ce ai neglijat dta, am făcut eu. După ce am luat banii m'am dus direct la *Banca Frantei*, am dat cei 2000 franci și ca om corect și onest am cerut chitanță pe numele dtale, care pentru menținerea ordinii comerciale o alătur. Iubirea de adevăr mă face să-ți declar, că pentru cei 2000 franci în aur, am primit bancnote în aceeași valoare pe cari le rețin, pentru a avea o amintire dela dta și pentru enormul neceaz patriotic ce mi l'a cauzat lipsa dtale de patriotism”.

Blondine și brunete. Blondinele trec în general ca cele mai frumoase femei, și dacă din întâmplare mai au și ochii de culoare închisă, trec de frumuseți rare. Când însă e vorba de mărițiș, lucru curios, ele pierd locul dintâi. S'a calculat că femeile cu părul negru se mărită mai repede, mai bine și număr mult mai mare. Dintre 100 femei, cam 79 brunete ajung în fața altarului și tot așa s'a calculat că dintre 100 brunete, 83 își găsesc un bărbat, pe când dintre blondine se mărită numai 55. Motivul trebuie căutat probabil în deosebirea temperamentelor. E o părere foarte răspândită, dar cu toate astea greșită, că păr negru și temperament vioiu trebuie să fie absolut identice. Poate fi, că în general brunetele să fie mai vitale, dar blondinele sunt mai pline de temperament și mai cu foc. Deosebirea cea mare e că, pasiunea blondinelor e ascunsă sub exteriorul liniștit la aparență, care de observatorii superficiali e privită drept lipsă de temperament. În urma acestor constatări, s'ar putea crede că blondinele sunt mai dorite de soții decât brunetele și totuși nu este așa fiindcă brunetele mai mult superficiale au favorul față de blondine că posed acele facultăți cu cari înlăntue mai repede pe un bărbat.

x Trăsuri pentru copii, trăsuri ce se pot desface, scaune pentru copii, paturi pentru odihnă, reticule, pungii, pălării de mătase, de gumă și de anilop pentru dame, pardesii de gumă pentru femei și pentru bărbați, asortiment foarte bogat și preturi foarte ieftine la firma: *Hegedüs Gyula, Arad, bulevardul Andrássy nr. 16.* (Fi 2497)

O rectificare.*

Suntem rugați să dăm loc următoarelor două declarațiuni relativ la stabilirea adevărului afirmațiunilor cuprinse într-o corespondență apărută în coloanele ziarului nostru:

I.

Afirmațiunile corespondentului Dvoastre din nr. 184, cu privire la chestiunea mea ajunsă la Prea Ven. consistor mitropolitan, nu corespund adevărului. După ale mele informațiuni, P. V. consistor mitropolitan, întrunit în zilele trecute, nu a decis meritoric nici apelațiunea ce i-am adresat, nici actul de remediu — corespondentul Dv. zice „acuză” în contra Ven. consistor din Arad — ce l'am adresat guvernului. Deci nici unul dintre aceste acte nu putea fi respins ca „absolut neîntemeiat”.

O lămurire: guvernului nu i-am trimis acuză, ci numai cererea de a-mi corecta gradul de salarizare, pe care însuși guvernul îl stabilise pe baza unui act consistorial apelat de mine, deci neridicat la valoare, și de a-mi regula consecințele materiale ale corectării cerute, în sarcina vistieriei statului și a celei diecezane. Cererea aceasta am trimis-o atunci, adică în vara anului 1914, și P. Ven. consistor mitropolitan, ca să se știe, că nu umblu pe din dosul autorităților bisericești.

Arad, la 19 Sept. n. 1915.

Octavia Ciuhandu n. P. Deseanu
profesoară la școala civilă.

II.

Din respectul către adevăr și către cetitorii „Românului”, am a declara următoarele:

În calitatea mea oficioasă nu am avut nici o ingerință la crearea situației controversate a soției mele ca profesoară la școala diecezană civilă de fete din Arad. Nimeni nu a fost curios de părerile mele; nici eu nu m'am îmbulzit cu ele pe Ven. consistor.

Dacă nevastă-mea, ca profesoară nedreptățită, se folosește de cel mai elementar drept omenesc — al remedului — de a se apăra: această împrejurare nu are de a face nici cu poziția mea oficioasă, nici cu cea de sot.

Învinierea de „pildă rea pentru jignirea autonomiei bisericești”, pusă în legătură cu persoana și casa mea, e o provocare neîntemeiată, de care nu mă las răpit în polemii inoportune; dar îmi rezerv a răspunde când eu voi găsi de bine, alegându-mi locul și calitatea, în care să iau cuvântul.

Arad, 6 (19) Sept. 1915.

Dr. Gheorghe Cluhandu.

*) Pentru cele publicate în această rubrică, redacția nu la răspundere.

Kenjiro Tokutomi.

Până la moarte...

Roman japonez.

Tradus în românește de: P. Robescu.

(Urmare) (44)

X.

Fiul și mama.

— Ediția a patra! Războiul din Coreea! Ediția a patra!

Un vânzător de gazete, striga în gura mare pe stradă, sunând în clopot. În urma lui, venea în goană o *kuruma*, și când aceasta ajunse în Bancho, înaintea casei Kawashima, se opri.

Se întorcea acasă Takeo.

Bătrâna aștepta cu teamă întoarcerea lui Takeo. Cum însă „învinge cine trage sabia mai întâi”, dansa, chiar din ziua în care Yamaki îi aduse răspunsul generalului, a și trimis în casa Kataoka toate lucrurile norei sale. Dansa recunoștea că era crud ceea ce făcea, dar cum nici una din măsurile ce le luase nu putea fi înlăturată și trebuiau făcute mai târziu sau mai curând, la câteva zile după aceasta nu se mai gândea la ceea ce a fost, ba chiar se arăta mai puțin supărăcioasă ca de obicei.

Servitorii însă, cari erau de partea tinerilor stăpâni, erau indignați de purtarea bătrânei, și așteptau cu nerăbdare întoarcerea baronului.

Așa stăteau lucrurile, când Takeo se întoarce. Scrisoarea pe care i-o trimisese vicontesa Kato se încrucisase cu dansul pe drum, iar mama

sa, în scrisorile ce-i trimisese, nu îi pomenise nici o vorbă de cele petrecute, astfel că lui Takeo nu-i trecea prin minte nimic, și de-abia debarcat în portul Yokosuka, a luat primul tren spre Tokyo.

Camerista, când ieși din camera lui Takeo, se duse la fata care pregătea ceaiul, și-i zise: — Știi? Domnul baron nu știe ce s'a întâmplat. A adus un dar pentru nevasta sa.

— Cum se poate?

— În toată lumea n'o să mai găsești o mamă care să divorțeze pe băiatul ei în lipsa lui. Ai să vezi, cât o să se supere de tare... Femeia aceasta este mai rea ca un drac.

— Așa este!

— N'am văzut decând sunt o femeie așa de avară, așa de uricioasă ca dansa! Nu știe decât să ne certe, de dimineața până seara!... Se vede că este de neam... Fată de țaran din Satsuma! Mie mi s'a urit să mai trăesc în casa aceasta!

— Cum se poate ca domnul baron să nu știe că s'a divorțat?

— Se prea poate!... Dansul era des departe. Cine și-ar fi putut închipui, că dansa o să gonească pe nora sa, ca pe o servitoare? Mi-este milă de domnul baron... dar și de biata doamna Nami... Sărăcuța! ce tristă o fi!... Auzi? Bătrâna iar strigă... fii cu băgare de seamă, Mat-chan, că de nu, este vai de tine!

Glasul mamei și al fiului se auzea din ce în ce mai tari.

— Îmi făgăduiești să aștepti până la întoarcerea mea! strigă Takeo. Nu mi-ai pomenit nimic în scrisorile ce-mi scriai. De ce ai făcut așa? De ce? Ah, nu mai pot răbda!... Nici nu m-aș fi gândit, că tu... ah, dar asta este prea mult!

— Ah! dar ceea ce ai făcut tu, este mai presus de răbdarea mea.

— Azi, dragul meu, este prea târziu, și nu mai este nimic de făcut. Ce ai mai putea să faci tu acum?... Mai ales te rog să nu-ți niți că dacă vei face vre-o nebunie, nu numai onoarea mamei tale ar fi compromisă, dar și a ta.

(Va urma.)

Ultima oră.

CONSILIU DE COROANĂ LA LONDRA.

Haga. — În palatul Buckingham din Londra a avut loc un consiliu de coroană secret sub președenția regelui și cu toți miniștrii. Se crede, că miniștrii au prezentat regelui un proiect pentru introducerea serviciului militar obligatoriu.

CETĂȚENII ROMÂNI DIN STRĂINĂTATE
CHEMAȚI SUB ARME.

Copenhaga. — Cetățenii români obligați sub arme cari petrec pe teritoriul Danemarcel au fost provocați să se întoarcă în patria lor și să se prezinte la corpurile lor.

*

Berlin. — Consulatele române au înmănat cetățenilor români, cari petrec în Germania, ordinul de chemare sub drapel.

FORȚE GERMANE SPRE BALCANI?

Paris. — Majorul Civieux scrie în „Le Matin”:

Germanii nu vor mai înainta mult, ci se vor întări în tranșee în Lituania. Forțele lor principale se duc acum în Balcani, ca să salveze Constantinopolul și așa se închidă și cea din urmă poartă pentru Rusia.

BULGARIA VA LUA ÎN PRIMIRE NUMAI
MÂNE TERITORIILE TURCEȘTI CEDATE.

Sofia. — Bulgaria va ocupa teritoriile, cari i le-a cedat Turcia, numai mâne, Marți, în 21 Septembrie. Amânarea îngreunează situația guvernului. Călătorii spun că Turcii au evacuat deja suburbiile Adrianopolului.

LA 20 SEPTEMBRIE ST. N. SE AȘTEAPTĂ
ÎN SOFIA ULTIMA DECLARAȚIE A
„ENTENTEI”.

Sofia. — Ultima declarație a „ententei” se așteaptă aproximativ la 20 Septembrie st n. Se consideră ca un moment decisiv faptul, că guvernul procedează cu mare severitate în contra iților rusele agitatoare.

PRINTUL BRÂNCOVEANU LA NIȘ.

București. — Se telegrafiază din Niș: Prințul Brâncoveanu, delegatul guvernului român, venind dela Paris prin Salonic, în trecerea sa prin Niș s'a oprit aci câteva zile, unde a vizitat mai multe personaje politice și diplomatice cu cari a avut importante convorbiri.

După întrevederile cu d. Pasici președintele consiliului de miniștri sârb, cu d. Trubetzkoi, ministrul Rusiei și cu ministrul Franței, prințul Brâncoveanu a plecat spre Sofia, unde se va opri de asemenea câteva zile.

Misiunea terminată, prințul Brâncoveanu va pleca la București.

Redactor responsabil: Constantin Savu.

AVIZ.

Persoanele, cari trimet sume de bani prin mandat postal, sunt cu insistență rugate a scie pe dosul mandatului (partea liberă a cuponului) în ce scop anume se trimite suma, și a adresa mandatul exclusiv

ADMINISTR. ZIARULUI „ROMÂNUL”,

iar la nici un caz nu la adresa vreun i persoane private. (Librăriile străine socot spese și detrag rabat). Tot- asemenea s risorile, cari aparțin redacției ziarului (ca manus rise etc.) să se adreseze pt. r dactie, i r cele administra ionale în chestii de abonament, publicațiuni taxabile, inserțiuni, reclame, schimbări de adresă, reclamări etc) să se drese e pt. administrație.

ADMINISTRAȚIA ZIARULUI.

Cafea ieftină!!!

Firma noastră de import F. A. Degan în Fiume (Postafiotk nr. 163.) ne avizează că a primit un transport mare de cafea, deci o vinde cu prețuri tare reduse. Scrieți românește!

No. 1	Cafea Santos, aleasă și frumoasă	1 kgr.	4.60 cor.
„ 10	„ Cuba fină, frumoasă	1 kgr.	4.80 „
„ 14	„ Cuba cea mai fină	1 kgr.	5.20 „
„ 16	„ Cuba mărgelă, aleasă	1 kgr.	5.20 „
„ 16	„ Cuba specialitate	1 kgr.	5.60 „
„ 24	„ Ceylon fină	1 kgr.	5.40 „
„ 21	„ Java aurie	1 kgr.	5.20 „
„ 106	„ „Victoria” cea mai fină	mixtură	
		1 kgr.	5.60 „

5 kgr. se trimite cu poșta francat și vămuit prin rambarșă.

TELEFON
NRUL. 750.

CEL MAI MODERN INSTITUT
TIPOGRAFIC ROMÂNESC DIN
UNGARIA ȘI TRANSILVANIA

TELEFON
NRUL. 750.

„CONCORDIA”

SOCIETATE PE ACȚIUNI.

ARAD

STRADA ZRINYI. NRUL. 1/a.

Fiind aprovizionat cu cele mai moderne mașini din străinătate și patrie ca: mașini de cules, mașini de tipar, mașini de tăiat și mașini de vărsat clișeie, precum și cu cele mai moderne litere primește spre executare tot felul de opuri, reviste, foi, placate, registre tipărituri pentru bănci și societăți, precum și tipărituri advocaționale, invitații de logodnă, cununie și pentru petreceri. Anunțuri funebre se execută cu cea mai mare urgență. Se execută tot felul de lucrări de aceasta branșă dela cele mai simple până la cele mai fine.

Executare
promptă. :

Prețuri :
moderate :